

Vyhledávání a citace otevřených výukových zdrojů se zaměřením na obrázky a fotografie

Mgr. Pavlína Hublová¹
e-mail: pavlina.hublova@nuv.cz

¹ Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, Praha.

Klíčová slova

Otevřený výukový zdroj, OLE, creative commons, public domain, citace, fotografie, RVP.CZ, obrázky a citace

1 Otevřené výukové zdroje ve školní praxi

Pojem otevřené výukové zdroje (OER – Open Education Resources) zná většina učitelů především díky projektům ESF, kde byli mnozí přímo zapojeni do jejich tvorby (ano, DUM publikované na Metodickém portálu RVP.CZ patří mezi OER). Součástí vytvořených materiálů byly i ilustrační a doprovodné obrázky. Tým Metodického portálu RVP.CZ denně narážel na povrchní znalosti vkladatelů v oblasti autorského práva a využívání zdrojů z internetu, což potvrzuje B. Brdička i ve svém článku: „Celkem dost lidí využívá možnosti, které internet přináší, nelegálním způsobem.“[1] Na druhou stranu je už dost vzdělávacích institucí, které OER přijaly do své politiky (viz Vliv volné dostupnosti materiálů na školství B. Brdičky).

Představa, že cokoli, co je na internetu zveřejněno, lze volně využít, je snad již minulostí. Naopak se nyní poučená pedagogická veřejnost rozhlíží po nástrojích, které by:

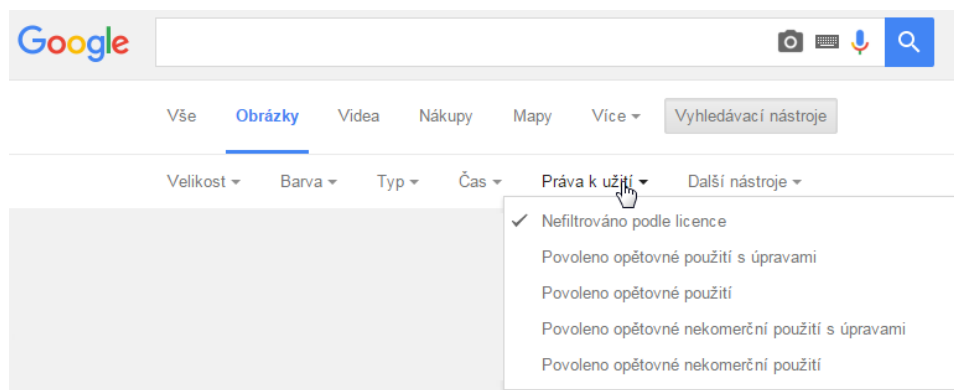
1. Nabízely otevřené výukové zdroje, tj. materiály zveřejněné pod tzv. otevřenými licencemi (nejčastěji hovoříme o Creative Commons).
2. Umožnily snadno získat všechny podklady pro citaci zdroje (ideálně, pokud citaci přímo nabídnou).

Tyto nástroje (čtyři z nich si představíme níže) mohou využívat nejen učitelé při tvorbě svých výukových materiálů, ale také žáci a studenti (a učitelé by to po nich měli vyžadovat) při tvorbě referátů a prezentací.

2 Vyhledáváme a citujeme volně dostupné obrázky s využitím nástrojů na internetu

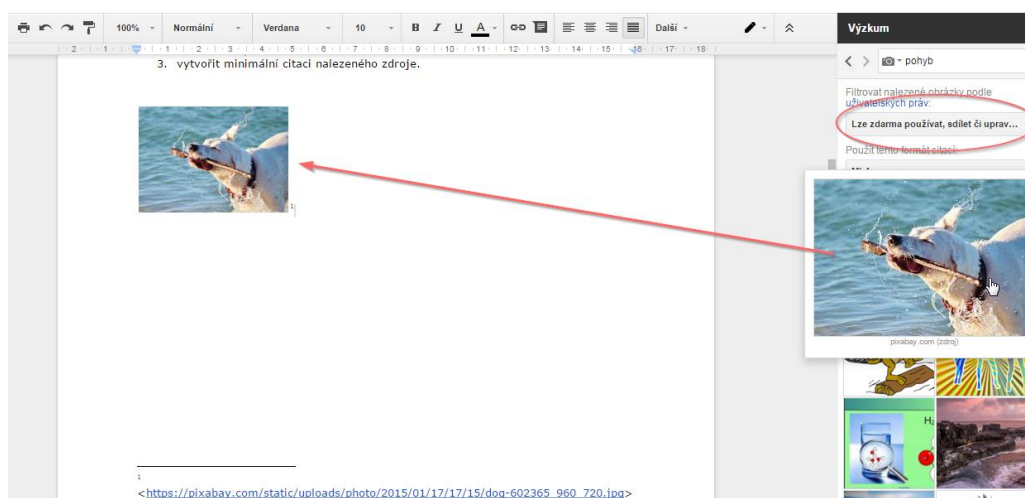
2.1 Co nám nabízí Google?

Prohlížeč Google nám sice nabízí filtrování vyhledaných obrázků podle licence (viz obr. 1), ale bohužel bez citace. Je tedy zřejmé, že tento nástroj můžeme použít pouze v případě, že si zvolíme obrázek pod licencí Public domain, nebo když si z informací u obrázku dokážeme citaci vytvořit sami.

Obr. 1. Prohlížeč Google nabízí filtrování obrázků podle práva k použití.

O něco šikovnější variantu nabízí nástroj Google dokumenty. Zde můžeme obrázek vyhledat (Nástroje → Výzkum), nastavit si vyhledávání podle licencí (obráz. 2, červený ovál) a současně s přetažením zvoleného obrázku do dokumentu se vloží odkaz na původní zdroj. Bohužel se nejedná o plnohodnotnou citaci (co vše má obsahovat minimální citace, nabízí Metodický portál RVP.CZ v sekci pro autory – <http://autori.rvp.cz/obecne-informace/citace>).

Obr. 2. Google dokumenty nabízí nástroj Výzkum.

2.2 Wikimedia jde o něco dál

Wikimedia Commons (<https://commons.wikimedia.org/>) je jedním velkým úložištěm otevřených výukových zdrojů. Jak by také ne, když je dceřiným webem nejslavnější wiki – Wikipedie. Zde není třeba filtrovat podle licence, protože cokoli, co zde nalezneme, je ošetřeno některým typem tzv. otevřené licence. Navíc nabízí před posledním krokem (stažení obrázku) citaci, která už poměrně dobře odpovídá našim potřebám.

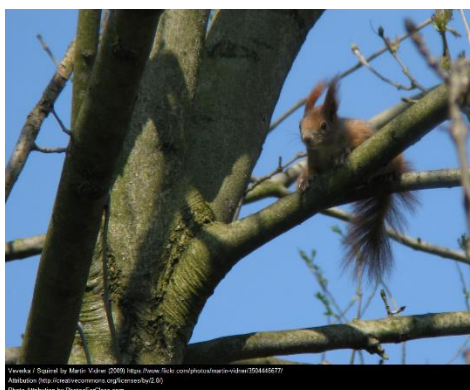
Klepnutím u vybraného obrázku na Stáhnout zobrazíme pole s citací (obr. 3, označeno číslicí 1) a odkaz, který lze podle potřeby do citace v dokumentu přidat (obr. 3, označeno číslicí 2). Obrázek je pak možné stáhnout v různých velikostech, resp. různé kvalitě.

Obr. 3. Wikimedia nabízí citaci i odkaz.

2.3 Photos For Class vyřeší vše za nás

Web Photos For Class nabízí zcela jiné řešení – vyhledává již mezi OER a rovnou na obrázek do spodního černého pruhu přidá při stažení citaci (obr. 4). Citace sice ještě nemá všechny atributy, ale dala by se považovat za tzv. minimální citaci. Nástroj by tak mohl být úspěšně používán žáky a studenty. Doporučujeme zadávat slova v angličtině.

Obr. 4. Photos For Class vloží citaci na černý pruh pod obrázek.

3 Vyhledáváme a citujeme volně dostupné obrázky s využitím modulu na Metodickém portálu RVP.CZ

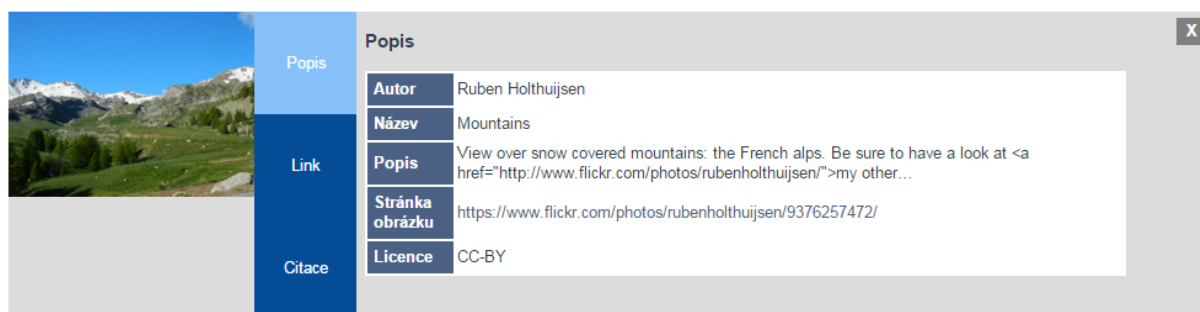
Jako příspěvek k Týdnu otevřeného vzdělávání představil Metodický portál RVP.CZ nový modul Obrázky a citace, který umí:

1. Přeložit hledané slovo do angličtiny.
2. Vyhledávat na více portálech najednou, nebo v jednom vybraném (v nabídce jsou nyní tyto weby: Flickr, Wikimedia, Pixabay, OpenCliparts, Wiki na Metodickém portálu RVP.CZ, New York Public Library).
3. Vygenerovat plnohodnotnou citaci, popř. upozornit na obrázek, který není možné podle zadaných kritérií správně citovat (nejčastěji se jedná o situaci, kdy autor přiřadil licenci CC, ale neuvedl své jméno ani přezdívku).

Obr. 5. Titulní strana modulu Obrázky a citace.

Po klepnutí na náhled vybraného obrázku se nabídne pole s informacemi o obrázku (obr. 6), odkazem (po klepnutí na odkaz snadno uživatel stáhne obrázek do svého zařízení) a vygenerovanou citací, kterou stačí zkopírovat a vložit do příslušného dokumentu (obr. 7).

Obr. 6. Základní informace o zvoleném obrázku.

Obr. 7. Automaticky vygenerovaná citace k obrázku.

Tým Metodického portálu RVP.CZ věří, že tento nástroj pomůže nejen učitelům, ale komukoli, kdo pracuje s prezentacemi, tvoří výukové materiály, nebo prostě potřebuje ilustrační fotografii a chce současně dodržovat zákonné normy.

Citace

- [1] BRDIČKA, Bořivoj. Historie volného sdílení na internetu. *Metodický portál: Články* [online]. 03. 01. 2012, [cit. 2016-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://spomocnik.rvp.cz/clanek/14887/HISTORIE-VOLNEHO-SDILENI-NA-INTERNETU.html>>. ISSN 1802-4785.
- [2] BRDIČKA, Bořivoj. Vliv volné dostupnosti materiálů na školství. *Metodický portál: Články* [online]. 05. 01. 2012, [cit. 2016-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://spomocnik.rvp.cz/clanek/14889/VLIV-VOLNE-DOSTUPNOSTI-MATERIALU-NA-SKOLSTVI.html>>. ISSN 1802-4785.